

บทที่ 1

บริบทการดำเนินงานของสหกรณ์: วิสาหกิจสหกรณ์สร้างโลกได้ดีกว่า

1.1 แนวคิดสหกรณ์

โรเบิร์ต โอเวน มีชีวิตในช่วง ค.ศ.1771 – 1858 ท่านได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการสหกรณ์หลังจากท่านเสียชีวิตแล้ว โดยพรคสหภาพแรงงานของประเทศอังกฤษเห็นตรงกันว่าท่านเป็นบุคคลที่เสียสละและได้ทุ่มเทการทำงานให้กับสหกรณ์ตลอดช่วงเวลาที่ท่านมีชีวิต

โรเบิร์ต โอเวน เป็นเด็กขายของประจำ อยู่ที่ร้านวิเชลส์ ซึ่งเป็นร้านของคุณป่าโดยเขาถูกส่งมาจากหมู่บ้านตั้งแต่เด็กโดยคนในหมู่บ้านต่างก็ลงความเห็นว่าเขาฉลาดเกินกว่าจะอยู่ในหมู่บ้าน การที่เขาถูกส่งมาอยู่กับคุณป่าที่เป็นร้านขายอาหารนั่นเอง ทำให้เขาได้รับการปลูกฝังนิสัยเรื่องของการเอื้อเฟื้อมีน้ำใจในกิจการขายอาหารในร้านของคุณป่า ซึ่งมีแนวความคิดว่า ขายให้ได้มากที่สุด ได้กำไรต่อหน่วยน้อยที่สุดเพราะว่าลูกค้าประจำก็คือคนยากคนจน ในบันทึกประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งเขียนไว้ว่า โรเบิร์ต โอเวน ช่วงอายุสิบปีต้นๆ เขาตื่นแต่เช้าประมาณตีสามตีสี่ ทำงานถึงสามทุ่มสี่ทุ่มจึงเข้านอน เขาทำอย่างนี้เป็นประจำจนโตเป็นหนุ่ม ต่อมาเขาได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าของโรงงานทอผ้า แต่แทนที่เขาจะยึดติดกับชีวิตเศรษฐีในฐานะเจ้าของโรงงานทอผ้ากลับกลายเป็นว่าเขาเอาโอกาสเหล่านั้นให้กับคนงานในโรงงาน เขามีความคิดในการทำสิ่งดีๆให้กับคนงาน มีการจัดสวัสดิการ จัดกิจกรรม และได้มีโอกาสขยายผลแนวความคิดดีไป สร้างนิคมนิวฮาร์โมนีในสหรัฐอเมริกา ภายใต้กรอบคิดว่า”คนเราไม่ต้องใช้เงินตรา เอาสิ่งของมาแลกกัน มีชีวิตอยู่ในชุมชนเดียวกัน ร่วมมือกันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน” กิจกรรมเหล่านี้เขาใช้ความพยายามทำซ้ำแล้วซ้ำอีก

แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนได้รับการขนานนามว่าเป็น UTOPIAN “คนที่เพ้อฝัน” อย่างไรก็ตามแนวคิดของเขา ก็ถือว่าการจุดประกายให้กับผู้นำความคิดในระยะต่อมา

ผู้นำสหกรณ์แห่งแรกของโลก คือ กลุ่มผู้นำรอชเดล ซึ่งเป็นกลุ่มคนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับผลพวงจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้คนงานต่างๆ หรือกรรมกรที่มีรายได้น้อย ได้รับความเดือดร้อน อัน

เนื่องจากราคาสินค้าในท้องตลาดสูง เพราะนายทุนเจ้าของกิจการมีอำนาจต่อรองในการกำหนดราคาสินค้า โดยเมื่อคนงานถูกกดขี่กันมากๆ จึงหาทางออกโดยกลุ่มผู้นำความคิดแห่งเมืองรอชเดลจำนวน 18 คน ได้ริเริ่มที่จะเอาแนวคิดของโรเบิร์ต โอเวน, นายแพทย์วิลเลียม คิงส์, ชาร์ลส์ ฟริเอ, หลุยส์ บลังก์ มาบูรณาการและริเริ่มจัดตั้งร้านสหกรณ์ในปี 1844 ที่ตรอกคางคก ที่เรารู้จักกันในนามของ *Toad Lane* ร้านสหกรณ์รอชเดลกลายเป็นแม่แบบของสหกรณ์แห่งแรกของโลก และหลักการของสหกรณ์รอชเดลได้ประยุกต์มาเป็นหลักสหกรณ์สากลที่ยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องของการสหกรณ์จริงๆ แล้ว ได้หล่อหลอมมาจากแนวคิดของผู้นำความคิดหลายคนโดยพัฒนาจาก การขายแนวคิดผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ Co-operator โดยนายแพทย์วิลเลียม คิงส์ ซึ่งใช้เวลาหลายทศวรรษทีเดียว อย่างไรก็ตามในที่สุดแนวคิดนี้ก็ได้อ้อหลอมมาเป็นตัวแบบสหกรณ์แห่งแรก และถือเป็นจุดเริ่มต้นของสหกรณ์ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

1.2 พัฒนาการสหกรณ์

สหกรณ์แห่งแรกคือสหกรณ์รอชเดลจัดตั้งขึ้นในปี 1844 เป็นสหกรณ์ผู้บริโภคน เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ในปี 1848 ก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์เครดิตในประเทศเยอรมนี ถ้าศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สหกรณ์ จะเห็นว่าสหกรณ์เครดิตในเยอรมนีมีสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นสหกรณ์เครดิตไรฟ์ไฟเซน เป็นสหกรณ์เครดิตของชาวชนบท ซึ่งตรงนี้เป็นแม่แบบของสหกรณ์หาทุนซึ่งจัดตั้งเป็นแห่งแรกในประเทศไทย อีกกลุ่มก็เป็นสหกรณ์เครดิตในเมือง ซึ่งผู้ริเริ่มก็คือ ชูลส์เซเดลิสต์ และเป็นแม่แบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ของคนมีเงินเดือนในบ้านเรา

หลังจากเกิดสหกรณ์เครดิตในเยอรมนีแล้ว ในปี 1863 ก็มีการจัดตั้งสหกรณ์ขายส่งที่เรียกว่า Cooperative Wholesale Society(CWS) ธุรกิจค้าส่งได้เกิดขึ้นในขบวนการสหกรณ์มากกว่าศตวรรษ ถ้าติดตามเรื่องราวจะเห็นว่าสหกรณ์ขายส่ง CWS มีบทบาทมากกว่าสหกรณ์ขายส่งอย่างเดียว แต่มีการรวบรวมวัตถุดิบมาแปรรูปสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ สินค้าและผลิตภัณฑ์ของ CWS จำหน่ายไปในหลายภูมิภาค เช่น เนย น้ำผึ้ง นม เนื้อสัตว์ คุณภาพดีและสินค้าต่างๆ ขายกระจายไปหลายภูมิภาคโดยเฉพาะในยุโรป ในอเมริกา รวมทั้งประเทศในแถบเอเชีย สำหรับคนที่นิยมบริโภคสินค้ามาตรฐานสากลก็เป็นบทบาทของสหกรณ์ไทยจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาในปี 1943 ได้มีการตั้งสภาพสหกรณ์ที่เรียกว่า Cooperative union คำว่าสภาพสหกรณ์จะไม่ดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เชิงวิชาการคล้ายสันนิบาตสหกรณ์ในประเทศเรา เช่นเดียวกับสภาพสหกรณ์หลายๆประเทศที่ตั้งขึ้นมาเป็นองค์กรกลางของขบวนการสหกรณ์และสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศหรือ ICA

หลังจากมีสภาพสหกรณ์แล้ว อีก 8-9 ปีต่อมา ในปี 1881 ได้มีการจัดสหกรณ์แปรรูปในภาคการเกษตรในประเทศเดนมาร์ก การจัดตั้งสหกรณ์คนงานในประเทศฝรั่งเศส การก่อเกิดสหกรณ์ การแปรรูปในประเทศเดนมาร์กนั้น มีเรื่องเล่าว่า ชาวหนุ่มคนหนึ่งที่เป็นเกษตรกรเลี้ยงโคนมในประเทศเดนมาร์ก เขามีหน้าที่รวบรวมนํ้านมดิบไปส่งที่โรงงานแปรรูปในตลาดทุกวัน แต่แล้ววันหนึ่งเด็กหนุ่มคนนี้ก็กลับมาที่ชุมชนพร้อมกับแบกเครื่องจักรใหญ่โตมาโยนทิ้งกลางนาที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน ชาวบ้านต่างก็มางูดูด้วยความสนใจ ซึ่ง เด็กหนุ่มได้ชี้แจงว่าเครื่องจักรแปรรูปนมดังกล่าวจะช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องถูกเอาเปรียบอีกต่อไป และเมื่อทุกคนเห็นชอบที่จะใช้เครื่องจักรมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ร่วมกัน จึงได้กลายมาเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ของ สหกรณ์แปรรูปการเกษตรในประเทศเดนมาร์กตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ฉะนั้น คำว่า สหกรณ์แปรรูป (processing cooperatives) จึงเกิดขึ้นในปี 1881 รวมทั้งการก่อเกิดสหกรณ์คนงาน(worker cooperatives) ในประเทศฝรั่งเศส

ช่วงเวลาปี 1895 มีการตั้งสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA)ในฐานะเป็นแม่ข่ายของสหกรณ์ของโลกและต่อมาได้ก็มีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสหกรณ์สากลครั้งแรกในปี 1937 และได้มีการทบทวนหลักสหกรณ์แล้วก็ประกาศใช้ในครั้งที่สองในปี 1966 ในอย่างไรก็ตามเมื่อระบบเศรษฐกิจ สังคมได้พัฒนาก้าวไกลเข้าสู่บริบทโลกยุคหลังโพสตีโมเดิร์น มีทั้งระบบไอที มีการสื่อสารที่รวดเร็ว ICA จึงได้ทบทวนหลักสหกรณ์อีกครั้งหนึ่ง หลังจากมีการประชุมหารืออีกหลายครั้งจากนักสหกรณ์ทั่วโลกในสุดในปี 1995 ICA ก็ประกาศใช้หลักการสหกรณ์สากล 7 ประการ

ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี1995-2011 การสหกรณ์ได้ขยายไปในประเทศต่างๆมากกว่า 100 ประเทศ มีสมาชิกมากกว่า 1,000 ล้านคน มีสหกรณ์ต่างๆก้าวหน้าหลากหลาย เช่น สหกรณ์เครดิต สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์อุตสาหกรรม สหกรณ์คนงาน สหกรณ์เคหะสถาน สหกรณ์ประกันภัย สหกรณ์ขายยาหรือ สหกรณ์ฟาร์มาซี และสหกรณ์เอนกประสงค์ ตลอดจนสหกรณ์ประเภทอื่นต่างๆ โดยพบว่าความก้าวหน้าของสหกรณ์ในประเทศต่างๆ ขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐและความรู้ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์ของประชาชน โดยรัฐ จะให้การสนับสนุนการสหกรณ์ด้วยการกำหนดเป็นกฎหมายเพื่อกำกับดูแลให้

สหกรณ์พัฒนาไปตามในทิศทางเชิงนโยบาย แต่มีหลายประเทศในกลุ่มประเทศยุโรป แคนาดา ประเทศอังกฤษ ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ ประเทศต่างๆ เหล่านี้ ทิศทางการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นอิสระ แต่ส่วนของประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศต่างๆ อาทิ ประเทศพม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์รวมทั้งประเทศไทย ส่วนใหญ่การพัฒนาสหกรณ์ยังเป็นไปภายใต้นโยบายของรัฐ รัฐยังใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือส่งผ่านความช่วยเหลือด้านเงินทุน และหน่วยงานรัฐเข้ามากำกับดูแล ฉะนั้น ทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบของสหกรณ์ที่พึ่งพารัฐ Government help organization มากกว่าเป็น self help organization อย่างที่กลุ่มอังกฤษ แคนาดา อยู่อีกหลายประเทศ อย่างไรก็ตามพบว่ามีสหกรณ์รูปแบบใหม่ที่นักวิชาการสหกรณ์ชื่อดังหลายคนเรียกมันว่าสหกรณ์สายพันธุ์ใหม่ ซึ่งจะมีพัฒนาการไปในรูปแบบเอกชนมากขึ้น และมักพบเหมือว่าสหกรณ์ประเภทนี้ ส่วนใหญ่ไปไม่รอดส่วนใหญ่ก็จะกลับมาทบทวนบทบาทการดำเนินงานและก็ยังเห็นว่าการดำเนินงานของสหกรณ์ก็จะเป็นในรูปแบบสมาชิกโดยสมาชิกที่อยู่แล้ว นี่ก็เป็นเรื่องราวพัฒนาการในโลกทิศทางที่แตกต่างหลากหลาย เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เห็นพัฒนาการและเป็นที่มาของสหกรณ์เป็นวิสาหกิจที่สร้างโลกดีกว่า ซึ่งเป็นแคมเปญของปีสากลของการสหกรณ์ คือ ช่วงปี 2551ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลกทำให้ประชาคมโลกหันมาสนใจตัวแบบสหกรณ์ว่าสหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชนที่มีฐานะยากจนหรือขาดโอกาส

หลังจากมีการทบทวนและได้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ICA องค์การสหประชาชาติ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ องค์การอาหารแห่งสหประชาชาติ ฯลฯ ที่เป็นองค์การระหว่างประเทศ จึงได้รวมพลังกันจัดตั้งสัมมนาครั้งใหญ่ ประกาศปีสากลการสหกรณ์ในปี 2012 โดยสร้างแคมเปญสหกรณ์วิสาหกิจสร้างโลก ได้ดีกว่า โดยทุกประเทศโดยทุกรัฐบาลทุกประเทศที่เป็นเครือข่ายของประชาชาติปวารณาตัวที่จะประชาสัมพันธ์แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสหกรณ์ในประเทศของตน อันนี้ก็เป็นสิ่งที่เป็นที่มา หลังจากปีสากลแห่งการสหกรณ์ผ่านไปก็มีการประชุมสรุปงานที่กรุงนิวยอร์ก ประเทศอเมริกาในช่วงปลายปี 2012 เดือนพฤศจิกายน ที่ประชุมสรุปจะประกาศให้เป็นทศวรรษแห่งการสหกรณ์โลกโดยการกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2553- 2563 โดยมีเข็มมุ่งในการขับเคลื่อนวิสาหกิจสหกรณ์ให้เติบโตมากที่สุดและๆที่กำหนดแนวปฏิบัติในรูปแบบพิมพ์เขียว ICA ที่เรียกว่า ICA Blueprint ICA Blueprint ซึ่งประกอบด้วยเสาหลักยุทธศาสตร์ 5 ประการ เสาหลักยุทธศาสตร์แรกมุ่งรณรงค์ให้ประชาคมมีส่วนร่วมสหกรณ์เพื่อนำไปสู่การเป็นเครื่องมือของประชาชนในการยกระดับฐานะการเป็นอยู่ของตนเองบนหลักการสหกรณ์สากล เสาหลักยุทธศาสตร์ที่ 2 ในเรื่องของการทำหน้าที่เป็นผู้นำการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนบนสหกรณ์ทั่วโลก ทำหน้าที่เป็นผู้นำการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมีสามเสาหลัก หนึ่งในเศรษฐกิจเป็นธรรมมั่นคงมีเสถียรภาพ เกิดความสมดุลสังคมมีความสุขและสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นเจตนารมณ์ตามเสาหลัก เสากลยุทธ์ที่ 3 พิมพ์เขียวกล่าวไว้ว่าทุกประเทศทุกรัฐบาลจะต้องมีการทบทวนปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์เพื่อให้กฎหมายสหกรณ์เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะอำนวยความสะดวกในการพัฒนาสหกรณ์ในประเทศนั้นๆ บนความเชื่อที่ว่าสหกรณ์จะพัฒนาไปในทิศทางใด ย่อมขึ้นกับบริบท

โลโก้เดิม

โลโก้ใหม่

ปัจจัยสภาพแวดล้อมของประเทศนั้นๆ เป็นสำคัญ อาทิเช่นนโยบายรัฐ อาทิเช่นภาวะเศรษฐกิจ สังคมของประชาชน อาทิเช่นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ความรู้ของประชาชน ต่างๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของสหกรณ์ให้ดีที่สุด เสาหลักที่ 4 เรื่องของการสนับสนุนเงินทุนในความคิดของพิมพ์เขียว การสหกรณ์ในช่วงทศวรรษการสหกรณ์โลกเราต้องยอมรับว่าเงินทุนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ ดังนั้น จึงเห็นว่าสหกรณ์ควรจะมีแผนการพัฒนาระบบการเงินพึ่งพาและร่วมกันที่จะเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์ให้เข้มแข็งคล้ายตัวแบบของกลุ่มธุรกิจตัวแบบมอนดราก์มอนดราก์ก่อนเมื่อมีระบบธุรกิจ ธนาคารสหกรณ์ที่เป็นของตัวเองมีโรงงานอุตสาหกรรม สหกรณ์ร้านค้า มีสหกรณ์ในมหาวิทยาลัยเอง มันจะครบระบบแต่ต้องครบเงินทุนไปพึ่งพาจากแหล่งทุนภายนอกก็ก็ต้องเป็นอุปสรรค ตรงนี้เป็นเรื่องของเสาหลักกลยุทธ์การพัฒนาเงินทุนสำหรับสหกรณ์ที่เหมาะสมที่สำคัญที่สุดเสาหลักที่ห้าเป็นเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์ของสหกรณ์ให้เป็นที่ปรากฏในสายตาเป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจของประชาคมโลก ทั้งห้าอันในเรื่อง ICA Blueprint

ในปี 2013 ไดรเรคเตอร์ของ ICA คือ พอลลิน กรีน ได้รณรงค์ชวนให้นักสหกรณ์ทั่วโลกมาพบทวนโลโก้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ เดิมสัญลักษณ์ไอซีเอเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ปัจจุบันได้ครีเอทโลโก้สหกรณ์ใหม่ภายใต้สัญลักษณ์ international cooperative alliance

CCOOP (Cooperative Cooperative Alliance) with icons for 'การมีส่วนร่วม' (Participation), 'ความเอื้อกัน' (Mutuality), 'เงินทุน' (Capital), and 'บริการ' (Service).

2012 International Year of Cooperatives

ICA logo with a rainbow and birds.

1844-2011 การสหกรณ์ได้ขยายตัวไปในประเทศต่างๆ กว่า 100 ประเทศ มีสมาชิกมากกว่าพันล้านคน มีสหกรณ์ประเภทต่างๆ หลากหลาย ความก้าวหน้าของสหกรณ์ขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐและความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ของประชาชนเป็นสำคัญ

1895 ก่อตั้งสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) เป็นแม่ข่ายสหกรณ์ของโลก มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงหลักสหกรณ์สากล ครั้งที่ 1 ปี 1937 ครั้งที่ 2 ปี 1966 มีหลักสหกรณ์สากล 6 ประการ ครั้งที่ 3 ปี 1995 มีหลักสหกรณ์สากล 7 ประการ

1881 สหกรณ์แปรรูปทางการเกษตรในเดนมาร์ก/สหกรณ์คนงานในประเทศฝรั่งเศส

1873 สหภาพสหกรณ์ Cooperative Union (ไม่เกี่ยวกับธุรกิจ)

1863 สหกรณ์ขายส่ง CWS

1848 สหกรณ์เครดิตในเยอรมนี

1844 สหกรณ์ร็อคเชล (สหกรณ์ผู้บริโภครุ่นแรก) ประเทศอังกฤษ

ภายหลังการรณรงค์ให้ประชาคมโลกตระหนักเห็นแนวปฏิบัติที่ดีของสหกรณ์ในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายของสหประชาชาติ จึงได้ประกาศให้ปี **2011-2020** เป็นทศวรรษแห่งการสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การขับเคลื่อนให้วิสาหกิจสหกรณ์มีการเติบโตมากที่สุด โดยใช้กรอบ ICABlueprint

รูปที่ 1.1 พัฒนาการสหกรณ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1844 จนถึงปัจจุบัน

1.3 บริบทการดำเนินงานภายใต้หลัก-วิธีการสหกรณ์

ตัวแบบธุรกิจสหกรณ์แตกต่างกับธุรกิจรูปแบบอื่น สาเหตุสำคัญก็มาจากแนวปฏิบัติ ก็คือหลักสหกรณ์สากลนั่นเอง ฉะนั้นในหัวข้อนี้จะขอชี้แจงให้เห็นถึงแนวคิดและแนวทางปฏิบัติภายใต้หลักสหกรณ์สากลนับตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา ICA ได้ประกาศให้ภาคีเครือข่ายในร้อยกว่าประเทศ ที่เป็นสมาชิก ICA ถือปฏิบัติตามหลักสหกรณ์สากล หมายความว่าถ้าสหกรณ์ใดไม่ปฏิบัติตามหลักสหกรณ์สากลก็ถือว่าไม่ได้เป็นสหกรณ์ตามข้อตกลง บนความเชื่อของนักสหกรณ์ทั่วโลกภายใต้เครือข่าย ICA เชื่อมั่นว่าสหกรณ์ใดปฏิบัติตามสหกรณ์สากลทั้ง 7 ประการถือว่ามีแนวปฏิบัติที่ดี หลักสหกรณ์สากลข้อหนึ่ง หลักการรับสมาชิกทั่วไปตามความสมัครใจ หลักการนี้มีเจตนารมณ์สำคัญที่จะไม่กีดกันประชาชนที่สนใจสหกรณ์และอยากเข้ามาเป็นสมาชิก ฉะนั้นแนวทางปฏิบัติสำหรับหลักข้อนี้ ที่สำคัญประการแรกคือการกำหนดค่าธรรมเนียมแรกเข้าหรือค่าหุ้นสำหรับสมาชิกต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม ในชุมชน ที่จัดตั้งสหกรณ์ หมายถึงชุมชนที่มีความยากจนก็ไม่ควรกำหนดแรกเข้า หรือค่าหุ้นที่ทำให้เค้าไม่สามารถเข้าได้

หลักข้อที่ 1 คือเรื่องของการที่สหกรณ์จะต้องให้ความสำคัญกับการเข้าและออกของสมาชิก เป็นไปโดยสมัครใจเราจึงจะเห็นว่าแนวทางปฏิบัติของแต่ละสหกรณ์ทุกเดือนในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการคณะกรรมการดำเนินการต้องรับทราบตัวเลขสมาชิกเข้าและออกประจำเดือน เพราะเราไม่กีดกันการเข้าออกเป็นสมาชิกอันนี้ก็ถือเป็นหลักปฏิบัติ และก็ตามแนวคิดของ ICA Blueprint จะรณรงค์ให้ประชาคมสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมแนวปฏิบัติหนึ่งก็คงจะไปให้หลักข้ออื่นมาช่วย เช่น การสร้างแคมเปญการสร้างเชื่อมั่นไว้วางใจเราจึงจะทำให้หลักการข้อที่หนึ่งสามารถเป็นหลักปฏิบัติที่จะทำให้สหกรณ์เรามีพัฒนาการเติบโตอย่างมั่นคงและก็ขยายตัวได้ดีกว่า

หลักข้อที่ 2 หลักการดำเนินกิจการตามหลักประชาธิปไตยโดยมวลสมาชิก หลักข้อนี้เค้าให้ความสำคัญกับมวลสมาชิก หมายความว่าสหกรณ์ไม่ได้เป็นองค์กรธุรกิจของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นของมวลสมาชิกทั้งหมดการดำเนินงานตามคําลองมวลสมาชิกต้องใช้กลไกในการประชุมใหญ่ที่สมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการตามหลักประชาธิปไตย ในระดับขั้นปฐมเราพูดกันเยอะสำหรับหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียงในการที่จะให้มวลสมาชิกโหวตเสียงตามหลักประชาธิปไตยใครมีหนึ่งคนก็ถือว่าหนึ่งไม่นับตามค่าหุ้น เลือกตัวแทนของตัวเองเข้ามาขับเคลื่อนดำเนินการแทนตนในรูปของคณะกรรมการ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานความจำเป็นในการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งต่อบริการภาวการณ์ในบางสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ในระดับชาติระดับภูมิภาคเค้ายอมให้มีตัวแทนสมาชิกไปใช้วิธีการประชาธิปไตยเลือกตั้งกรรมการหรือใช้สัดส่วนของหุ้น สัดส่วนของกลุ่มสมาชิก อย่างนี้ก็ถือว่าดำเนินงานหลักประชาธิปไตย

หลักการข้อที่ 3 หลักการมีส่วนร่วมของเศรษฐกิจของสมาชิก ประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นแรกการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ต้องอยู่บนการตัดสินใจของสมาชิก ฉะนั้น เราจึงใช้กลไกของที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีในการที่มอบอำนาจให้สมาชิกอนุมัติงบประมาณรายจ่ายมอบอำนาจให้สมาชิก อนุมัติหลักการโครงการในสำคัญๆ ยกเว้นจะมอบไปให้คณะกรรมการดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ นอกจากนั้นเราจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมกับเศรษฐกิจของสมาชิกก็จะเป็นเรื่องของการที่สมาชิกควรเข้าไปอุดหนุนธุรกิจของสหกรณ์ที่ตัวเองจัดตั้งขึ้นมาตัวแบบของธุรกิจของสหกรณ์ที่ชัดแล้วว่าเป็นองค์การของสมาชิกเพื่อสมาชิกโดยสมาชิก ฉะนั้น ถ้าสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจหรือธุรกรรมทางเศรษฐกิจสหกรณ์คงอยู่ไม่ได้อันนี้ก็เป็นเรื่องที่คุณจะต้องเข้าใจให้ตรงกัน

หลักการข้อที่ 4 อิสระในการปกครองตนเองให้เป็นอิสระและเป็นคนกลาง ตรงนี้เป็นเรื่องที่หลากหลายประเทศทำไม่ได้ เพราะว่ารัฐใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือเมื่อรัฐให้เงินอุดหนุนรัฐก็ต้องตามเอง อย่างไรก็ตามจะทำให้สหกรณ์เป็นสหกรณ์แท้สหกรณ์จะต้องมีความเป็นอิสระแม้ว่าจะไปรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หรือจากธนาคาร จะไปรับความช่วยเหลือต่างๆจากหน่วยงานไหนแต่จะต้องไม่ถูกครอบงำสหกรณ์ต้องมีความเป็นอิสระการตัดสินใจขึ้นอยู่กับการประชุมใหญ่ประจำปีและคณะกรรมการดำเนินงานตามข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติ และก็ต้องเป็นกลางทางศาสนา สหกรณ์ให้ความสำคัญเรื่องความเป็นกลางทางศาสนาการเมืองและให้ความสำคัญกับบทบาทหญิงชาย อันนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ

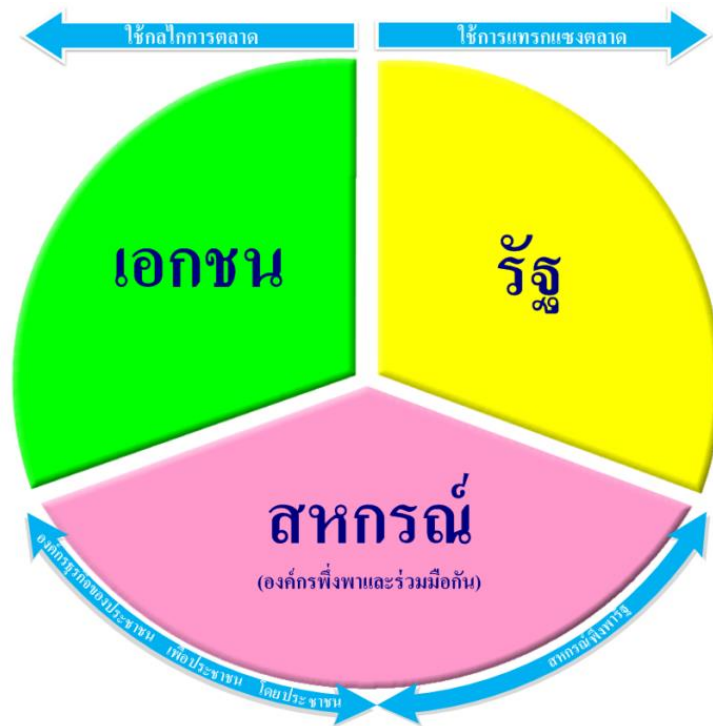
หลักการข้อที่ 5 การให้การศึกษาอบรมให้ข้อมูลข่าวสาร อันนี้เป็นหลักการสำคัญตั้งแต่ผู้นำรอชเดลการที่จะทำให้คนเข้าใจเข้ามามีส่วนร่วมสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม การฝึกอบรมการให้ข้อมูลข่าวสารตรงไปตรงมาอย่างต่อเนื่องจำเป็น คำว่า like long learning ก็เกิดจากชุมชนสหกรณ์นั่นเอง ถ้าเกิดสมาชิกคณะกรรมการข้อมูลไม่ตรงกันความคิดเห็นไม่ตรงกันก็จะยากในการขับเคลื่อนในการดำเนินงานความสำเร็จร่วมกัน

หลักการข้อที่ 6 หลักการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์คำว่ากระบวนการสหกรณ์ cooperative movement หมายถึง เครือข่ายความร่วมมือของสหกรณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดการเสริมพลังสร้างความมั่นคงเข้มแข็งในกระบวนการสหกรณ์ ดังนั้น อันนี้ถือเป็นหลักการสำคัญเราจะเห็นว่าเครือข่ายสหกรณ์ทั่วโลกที่มีร้อยกว่าประเทศมี ICA เป็นองค์การกลางมี Apex Organization ของกระบวนการสหกรณ์ในประเทศต่างๆ ร้อยประเทศทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเชิงวิชาการที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งเราจะเห็นได้เป็นอย่างดี หลัก

หลักการข้อที่ 7 หลักการเอื้ออาทรต่อชุมชนตรงนี้อาจให้เห็นเจตนารมณ์ของแนวปฏิบัติของสหกรณ์สากล ว่าไม่ได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อมวลสมาชิกอย่างเดียวแต่สหกรณ์ควรจะมีบทบาทสำคัญในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของสหกรณ์ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถ้าสหกรณ์การเกษตรจัดตั้งอยู่ในอำเภอ อำเภอหนึ่งสหกรณ์การเกษตรก็เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของอำเภอนั้นๆด้วยไม่ใช่เฉพาะสมาชิกของตน ตรงนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญที่อยากให้นิสิตติดตามดูรายละเอียดหลักสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภท มีคนถามว่าหัวใจสำคัญของการดำเนินงานสหกรณ์อยู่ที่ไหนก็คงตอบได้ว่าอยู่ที่ภาพสะท้อนที่ให้เห็นว่าสหกรณ์นั้นๆ มีคุณค่าอย่างไร ดูจากผลการดำเนินงานดูได้จากกระบวนการทำงาน ดูได้ว่าสหกรณ์ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติตามหลักสหกรณ์สากลได้มากน้อยแค่ไหน ก็จะถือว่ามีความเป็นสหกรณ์มากน้อยเท่านั้นด้วย

1.4 บริบทการดำเนินงานภายใต้กรอบ 3 Economics Model

หากพิจารณาองค์การธุรกิจในระบบเศรษฐกิจสังคมโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ จะเห็นได้ว่ามี 3 ประเภท ประกอบด้วย **องค์การธุรกิจเอกชน** ที่มีแรงจูงใจอยู่ที่ “กำไร” และใช้กลไกการตลาด ในการดำเนินธุรกิจ ส่วน **หน่วยงานรัฐ/รัฐวิสาหกิจ** จะดำเนินงานโดยมุ่งในการให้บริการแก่สาธารณชน โดยดำเนินกิจการด้านการให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในขณะที่ **สหกรณ์** ดำเนินการโดยมีบทบาทคู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยยึดมั่นในคุณค่าสหกรณ์ และหลักการสหกรณ์ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อนำประโยชน์สู่สมาชิกและชุมชน ในทางสากล สหกรณ์ถูกจัดอยู่ในกลุ่ม THIRD PARTY ซึ่งหมายรวมถึงองค์การพึ่งพาตนเอง สหกรณ์ ธุรกิจฐานสังคม มูลนิธิ และองค์กรที่มีหลักการดำเนินการที่มีจุดมุ่งหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม

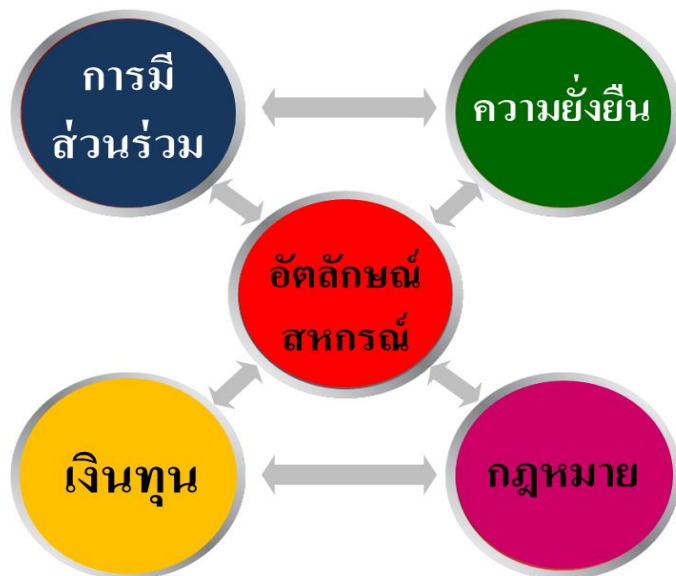
รูปที่ 1.2 Three Economic Model

1.5 พิมพ์เขียวการขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์ในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ประเทศไทย ตามวิสัยทัศน์ขององค์การสหประชาชาติ ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ในเรื่องของ Millennium Goal ส่วนประเทศไทยพูดถึงตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าประกอบด้วย สามเสาหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม แนวคิดในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนริเริ่มมาจากการประชุมสหประชาชาติที่กรุงลิโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล โดยผู้นำสหกรณ์ใน 191 ประเทศที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติ ได้มาร่วมกันคิดและมองหามาตรการส่งเสริมการแก้ปัญหาความยากจน การ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในการประชุมได้นำไปสู่การกำหนดหัวข้อการประชุมที่เรียกว่าอนาคตที่เราต้องการ หลังจากมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ก็มีข้อสรุปให้สมาชิกของสหประชาชาติมองไปที่การกำหนดเป้าหมายและดัชนีตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นที่มาของเข็มมุ่งของทุกประเทศทั่วโลกที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งวิสัยทัศน์ของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 เขียนวิสัยทัศน์ประเทศไทยชัดเจนว่าสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอยู่ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

ICA Blueprint หรือพิมพ์เขียว สำหรับยุทธศาสตร์ในทศวรรษแห่งการสหกรณ์ระหว่างปี 2011 ปี 2020 ได้พิจารณาแล้วว่าขบวนการสหกรณ์ทั่วโลกจะทำหน้าที่เป็นแกนนำขับเคลื่อนในการพัฒนาให้เกิดสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันหลายๆ ประเทศ ยกตัวอย่าง ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี แคนาดา และอีกหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย บรรลุไว้ในแผนสหกรณ์ของทุกหน่วยงานของทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชั้นประถม ชั้นมัธยม ชั้นยอด รวมทั้งขบวนการสหกรณ์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ชัดเจนว่าสหกรณ์เรา

เสาหลักยุทธศาสตร์ 5 เสาหลัก ของพิมพ์เขียวการพัฒนาสหกรณ์ในทศวรรษ

จะรณรงค์เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยนำเข้าไปในแผนการดำเนินงาน เช่น จะเห็นว่าร้านสหกรณ์ในหลายประเทศรณรงค์ใช้ถุงผ้า ร้านสหกรณ์ในหลายๆ ประเทศ จะมีเรื่องผักปลอดสาร สินค้าเกษตรอินทรีย์ รณรงค์เรื่องอาหารปลอดภัย ไม่ใช้สารเคมี สหกรณ์การเกษตรในหลายๆประเทศนำเอาการเกษตรปลอดภัย หรือ GAP เข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้เคมีหันไปปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์ ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะสหกรณ์ในแถบยุโรป ในแถบแคนาดา และแถบออสเตรเลีย

ปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรมีแผนระดับชาติในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรภายใต้เครือข่ายสหกรณ์ไปสู่เกษตรอินทรีย์ อันนี้ก็เป็นเรื่องของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านของสหกรณ์ ในอีกด้านหนึ่งในด้านของสิ่งแวดล้อม เดียวนี้มีการจัดตั้งสหกรณ์ปลูกป่า สหกรณ์สิ่งแวดล้อม สหกรณ์พลังงาน สหกรณ์ทางเลือก สหกรณ์ผลิตพลังงานด้วยกังหันลมในเยอรมันอย่างนี้เป็นต้น อันนี้ก็แสดงว่าสหกรณ์ก็จะเป็นแกนนำสำคัญๆ หลายแห่ง สหกรณ์การเกษตรในญี่ปุ่นในโรงงานแปรรูปรณรงค์การลดพลังงานการประหยัดพลังงาน อันนี้เป็นในเรื่องที่ไม่ได้มองในเรื่องของกำไร หากแต่การประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในสหกรณ์ริเริ่มเป็นผู้นำในเรื่องของการประหยัดพลังงาน ตัวเลขจากงานวิจัยบอกเมื่อสิบปีก่อนแล้วว่า ว่าอีกห้าสิบปีพลังงานถ่านหินปิโตรเคมีจะหมดไปจากโลก จึงเห็นว่าปัจจุบันเรามีการรณรงค์การใช้พลังงานจากกังหันลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานอะไรต่างๆ เนื่องจากข้อมูลแสดงว่ามนุษย์จะไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ถ้าหาก

ไม่รณรงค์ลดการใช้ไฟฟ้า การรณรงค์ลดใช้จ่ายพลังงาน ทำให้เห็นบริบทการดำเนินงานสหกรณ์ในการพัฒนาที่ยั่งยืน สหกรณ์ที่เป็นหัวหอกในการรณรงค์ตามแนวทางการพัฒนายั่งยืน เช่น สหกรณ์กักันลมในเยอรมัน สหกรณ์พลังงานทางเลือกในยุโรป สหกรณ์ผู้บริโภคในเกาหลี และญี่ปุ่นที่รณรงค์การใช้ถุงผ้าในกลุ่มสมาชิก สหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรในแคนาดาที่ริเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์หลายๆที่ ที่รณรงค์ในการบริโภคอาหารอินทรีย์